

Kronika

Företag köper anseende för sina IT- och PR-pengar – inte effektivitet, menar Per-Olof Bolander.

Furstebordets lyx

Då och då kommer undersökningar som försöker beräkna företagets dolda datorkostnader – de förluster i arbetstid och produktivitet som uppstår när datorn krånglar eller används ineffektivt eller distraherar från arbetet. Säkra tal kan förstås inte fastställas och en del rön har mest kuriosavärde.

Den ökande Starr-rapporten lär ha kostat amerikansk näringsliv s eller så många miljarder när anställda loggade på nätet för att inhämta snaskiga detaljer istället för att arbeta. Men då måste man förutsätta att alternativet verkligen var att arbeta. Det kan ju tänkas att tiden annars hade ägnats åt okynnes-surfande eller fikande eller meditativa stunder på dass. Dessutom gav skandalen alla något att prata om och skratta åt, och kan ha fungerat som socialt smörjmedel inom och mellan företagen. Att

vara välunderrättad om detaljerna kan i så fall hävdas falla under den sociala kompetens som är så nödvändig inom det moderna näringslivet!

Betydelsen av IT och PR för företagets verksamhet kan liknas vid den roll som överdådet i mat och klädedräkt spelade vid äldre tiders hov.

Likvärl är en inte obetydlig del av IT-investeringarna effektivitetsmässigt pengar i sjön. Inte minst de eviga uppgraderingarna till de senaste maskinerna och programvarorna, där marginella förbättringar i prestanda inte vägs mot vad omställningen kostar. Och så snart de nya rutinerna etablerats är det dags för nästa effektivisering. Hur kan ett sådant resurslöseri förtgå? Borde inte marknadskrafterna sätta stopp för systematiska felinvesteringar?

Svaret torde vara att företagen i själva verket köper något annat än effektivitet för IT-pengarna. De köper status och själv-respekt. Inom näringslivet härskar övertygelsen att verksamheten kräver det allra senaste i IT och PR. Det är meningslöst att tala om irrationalitet, för så länge övertygelsen om ett behov existerar så existerar även behovet som en psykologisk realitet. Anställda vid stora företag förväntar sig att den senaste tekniken ska finnas och att varumärket profileras i annonskampanjer. Annars är det något fel, och då sprider sig missmodet och tvivlet i organisationen.

Samma sak med allmänheten. Det är vanligare att retta upp sig över reklam än att gilla den, men den förutsätts. Stora företag måste genomföra typiska reklambyrå-formgivna kampanjer, inte för att informera om produkten eller verksamheten, vilket kan göras på andra sätt, inte heller för att forma attityder till varumärket – den gängse motiveringen idag. Storföretagen gör det helt enkelt därför att det är vad storföretag gör. Att den trendiga PR-byrån kärar ihop närt riktigt dravel som sänker försäljningen marginellt är en risk man får ta.

Betydelsen av IT och PR för företagets verksamhet kan liknas vid den roll som överdådet i mat och klädedräkt spelade vid äldre tiders hov. I botten finns grundläggande "fysiska" behov – precis som människor måste äta och skydda kroppen, måste företag hantera information och marknadsföra sig – men dessa behov ger långtifrån någon uttömmande förklaring till det extravaganta sätt de tillfredsställs på. Lyxen vid furstens bord och i hans garderob behövs inte för att stilla hungern och värma kroppen, den behövs för att bekräfta furstens ställning inför folket, inför andra furstar och inför fursten själv.

Vår tids reklamaktare och IT-gurus må vara löjligt överbetalda charlataner när det gäller att leverera lönsamhet men har ändå en upp-gift. Så låt oss hedra dem för vad de är: De moderna furstehovens oundärliga tårtpagare och perukmakare.

12 mars 1999

PER-OLOF BOLANDER

Skrammel i akademiska tomfat

Fredrik Stjernberg berättar om det gångna årets intellektuella bottenapp.

Så var det dags igen. För fjärde gången har Denis Dutton, redaktör för tidskriften *Philosophy and Literature*, utsett vinnaren i *The Bad Writing Contest*, VM i dåligt skrivande. Tävligen premierar inte vilket skrivande som helst: Verket måste vara publicerat, och skönlitteratur, interna meddelanden, studentuppsatser, vanliga journalistik eller parodier får inte vara med. Här premieras blott vad som ger sig ut för att säga något av intresse eller något djupsinnigt, men som vid närmare eftertanke – ibland rätt ihärdigt tankearbete – visar sig sakna begripligt innehåll. Förfinat nonsens eller pompöst strunt trängs på prispallen. Det är i regel en enda sats som premieras, inte hela verk eller längre passager.

Välrenommerade personer

Som så ofta förr var det välrenommerade och högt uppsatta (och högt avlönade) personer som vann. Årets vinnande bidrag av den amerikanska feministen Judith Butler lyder:

Skiftet från en strukturalistisk redogörelse där kapital anses strukturera sociala relationer på förhållandevis homologa sätt till en uppfattning om hegemoni där maktrelationer är föremål för repetition, konvergens och reartikulering förde in frågan om temporalitet i tänkandet om struktur, och markerade en övergång från en form av Althusser'sk teori som betraktar strukturella totaliteter som teoretiska objekt till en där insiktens i strukturers kontingenta möjlighet banar väg för en förnyad uppfattning av hegemoni som förbunden med de kontingenta platserna och strategierna för reartikuleringen av makt.

En beundrare har sagt att Butler måste vara en av de tio smartaste personerna i världen. Citatet ger kanske inte tillräcklig vägledning, men det skulle ju kunna vara sant ändå. Just detta vinnande bidrag ledde till debatt. Kritiker hävdade att satsen var för begriplig för att kunna vinna. Den skulle nämligen kunna betyda ungefär följande:

En gång i tiden trodde marxistiska teoretiker som studerade makt att kapitalet var den faktor som ensam bestämde maktrelationer. Numera tror de att maktrelationer kan bestämmas på flera sätt, och det är ett steg från en Althusser-inspirerad uppfattning, där strukturer ses som objekt, till en där insikter om de tillfälligheter som kan avgöra maktrelationer medför en ny syn på frågan om hur makt uttrycks.

Denna formulering är åtminstone begriplig, men det är en öppen fråga om den verkligen fångar allt som finns i den ursprungliga.

Infereentiell dynamik. Manet målar Zola. När Levine porträtterar Manet, handlar det mer om irreducibla dyaden.

Silvermedaljen gick – enligt min mening – till en bättre kandidat: Homi Bhabha, professor i engelska vid universitetet i Chicago, en framstående auktoritet inom ämnet Colonial Studies, som tycks ha ansträngt sig för att hamna på prispallen:

Om begärets list för en tid är beräkningsbar för disciplinens bruk, så ska snart repetitionen av skuld, rättfärdigande, pseudovetenskapliga teorier, vidskepelse, falska auktoriteter och klassifikationer ses som det desperata försöket att formellt "normalisera" störningen av en klyvnadsdiskurs som bryter mot dess enunciatoriska modalitetens rationella och upplysta anspråk.

Dan efter kvinnodan

Den 9 mars är det slut på friden. I Dagens Nyheter kastar sig Jessica Kempe över Expressens Britta Svensson, som tycker att Lewinskyaffären var sjaskig. Nej, säger Kempe. Praktikanten och presidenten steg in i en "privat sfär bortom dygd och moral där han blev till man och hon blev till kvinnan".

Mänskliga ansikten

Så vackert. Tyvärr kan man inte vänstra i en sfär bortom dygd och moral, något åtskilliga karlar tvingats inse. Kempe påstår att Lewinsky gett älskarinnan ett mänskligt ansikte. I karlars ögon har alla älskarinnor mänskliga ansikten, fruarna är mindre övertygade om det. Det är därför karlar anser att det finns stunder då älskarinnor bör hålla en viss del av detta ansikte stängd.

Hur som helst intar Britta Svensson fruarnas ståndpunkt och Jessica Kempe älskarinnorna. En begåvad karl ägnar sig i det läget åt att tvätta bilen.

Vilken professor i engelska hade kunnat skriva det bättre? Så här lyckades sedan tredjepristagaren, Steven Z Levine, få till det om målaren Manet:

Då min berättelse är en högstämmd berättelse om fäder och söner, verkliga och inbillade, så kommer biografin här att spasmodiskt ge akt på de föregivna spåren i Manets verk av "les noms du père", en Lacaniansk roman om den irrande fadersfäloren ("Les non-dupes errent"), en reviderad freudiansk kortroman om den inferentiella dynamiken hos faderskapet som förintar (och därmed kultiverar) genom den uppskjutna introduktionen av den tredje termen av insemination, den fenomenologiskt irreducibla dyaden av modern och barnet.

Förfinat nonsens eller pompöst strunt trängs på prispallen.

Jojo. Jag lovar att skicka en påse kola till den som lyckas ge en begriplig och trovärdig utredning av vad något av de två senaste bidragen egentligen handlar om.

FREDRIK STJERNBERG

Vinn fina priser!

Finanstidningens utlyser
SM i dunkel svenska

Läsekretsen manas att till kulturredaktionen inlämna publicerade sats-er som 1) ger sig ut för att säga något djupsinnigt, men 2) saknar begripligt innehåll. Källhänvisning obligatorisk. Sänd bidrag senast 1 april till:

"SM"
Knut Carlqvist
Box 149
620 10 Burgsvik

Det vinnande bidraget belönas med Svenska Akademiens Ordlista.

I spalten bredvid sätter Nina Björk ishacan i Germaine Greer, en feministisk nestor. Greer anser nämligen att intymkirurgi och plasttuttar inte är mycket till frigörelse, inte heller färdiglagad mat, fosterdiagnostik och fria aborter, vilket upprör fröken Björk.

Greer vägrar se hur "enskilda kvinnor på ett personligt plan faktiskt kan vilja just det som på ett strukturellt plan är uttryck för ett förtryck". Fräken Björk kämpar för rätten till silikonimplantat, men vidhåller att implantat är manligt förtryck.

Karlar som skaffar sig större snoppar, då? Är de offer för matriarkatet?

Vad det egentligen handlar om är att kvinnor har svårt för att hålla sams. De dänger turtarna i huvudet på varandra av ren avundsjuka, äldre kvinnor avundas yngre, småtuttade avundas stortuttade. Att plastikkirurgin ser en affärs möjlighet är inget som ska lastas karlarna.

KNUT CARLQVIST